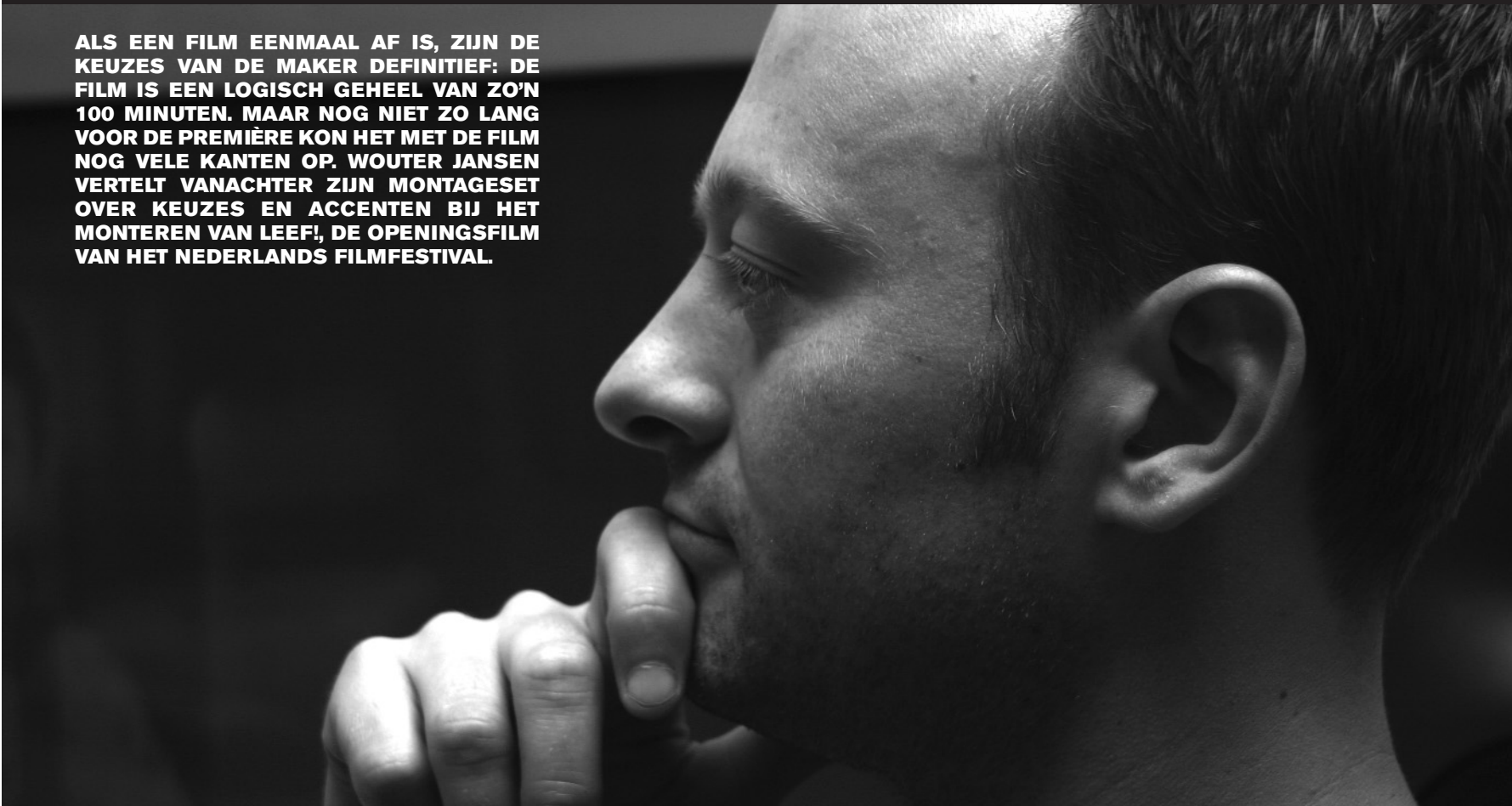


WOUTER JANSEN OVER DE MONTAGE VAN LEEF! “HERINNERINGEN ZIJN NOOIT CONTINU”

ALS EEN FILM EENMAAL AF IS, ZIJN DE KEUZES VAN DE MAKER DEFINITIEF: DE FILM IS EEN LOGISCH GEHEEL VAN ZO'N 100 MINUTEN. MAAR NOG NIET ZO LANG VOOR DE PREMIÈRE KON HET MET DE FILM NOG VELE KANTEN OP. WOUTER JANSEN VERTELT VANACHTER ZIJN MONTAGESET OVER KEUZES EN ACCENTEN BIJ HET MONTEREN VAN LEEF!, DE OPENINGSFILM VAN HET NEDERLANDS FILMFESTIVAL.



“Opnames komen in draaivolgorde binnen. Scène 2, scène 34 en dan 18. Editors monteren dan ook zelden chronologisch. Leef! van Willem van de Sande Bakhuyzen is mijn eerste film waarbij de eerste opname ook echt het eerste shot van de film was. Kijk hier is ie: Anna, gespeeld door Monic Hendrickx, zit achter haar computer. Dit was het eerste shot dat ik op de tijdlijn legde. Take twee van slate één.”

PRACHTIGE OPBOUW

“Ken je het verhaal? Vroedvrouw Anna - getrouwd, twee dochters - wil de grip op haar leven terugkrijgen door over haar leven te schrijven. Ze zet zich achter de schrijftafel en peinst: ‘Waar moet ik beginnen... Begin ik bij de moord of ergens anders?’ In flashbacks volg je Anna's herinneringen. Leef! heeft een prachtige opbouw. Maar het was wel een puzzel die we goed in elkaar moesten leggen om het begrijpelijk te houden. De eerste twintig minuten speelt de film namelijk in het heden en drie verschillende momenten in het verleden. Er zijn vier actrices die Anna spelen. En als de volwas-

“We wilden recht doen aan het associatieve van het geheugen”

sen Anna het gesprek aangaat met zichzelf als klein meisje, zien we twee Anna's in beeld. Klinkt het chaotisch? Gelukkig kun je in de montage zo manipuleren met tijd, ruimte en personages, dat de kijker feilloos aanvoelt hoe de boel in elkaar steekt. De eerste scènes krijgen ook rust en eenheid door de voice over van Anna.”

TESTVIEWING

“Ik zou niet in mijn eentje kunnen beoordelen of de film begrijpelijk is voor mensen die het verhaal niet kennen. Mijn werk is onmogelijk zonder het commentaar van anderen. Na 15 keer kijken voel ik soms echt niet meer of de balans en het ritme wel kloppen. Daarom nodigen Willem en ik regelmatig een paar vrienden uit voor een testviewing. Bij een van de eerste versies van Leef! bleek dat het testpubliek bepaalde nuances in de film niet opmerkte. De kijkers waren te zeer bezig met de structuur: wie is welke Anna, in welke tijdlaag zitten we en hoe zit dat met die moord? Uiteindelijk was de verwarring terug te voeren op een van de beginscènes. Na een

flashback kondigde de voice over aan dat het verhaal een sprong zou maken naar het heden. Maar in plaats van in het heden, kwam je terecht in een scène waarin de volwassen Anna in haar eigen verleden rondloopt. De volwassen Anna vertelt haar jongere zelf dan iets schokkends; namelijk dat ze iemand gaat vermoorden. We hebben die scène uit het begin weggeknipt en een eind verder in het verhaal teruggezet. Het gesprek tussen de Anna's wordt nu direct gevolgd door de moordsequentie. Een kleine ingreep, maar zo logisch. Kijkers hoeven minder informatie op te slaan en met elkaar te verbinden. De lijntjes zijn korter, de film compacter.”

VAN UIT DE BUIK

“Sommige films worden in de montage radicaal omgegooid; de film begint bijvoorbeeld met de eindscène. Dat is spectaculair, maar Leef! leende zich niet voor dat soort omkeringen. Anna maakt een ontwikkeling door die synchroon loopt met het inzicht dat ze krijgt in haar verleden en daar kan je niet te veel mee schuiven. De ‘snoepjes’ voor de montage zaten ‘m in het vormgeven van Anna's

herinneringen. We wilden recht doen aan het schetsmatige, het associatieve van het geheugen. Een herinnering openbaart zich in flarden. Je krijgt eerst een beeld van iemand die wegloopt en pas later zie je waar dat ook al weer was. In Anna's flashbacks gaan de beelden steeds over de as. De personages zijn opeens op een andere plek, maar je ziet ze niet lopen. Herinneringen zijn nooit continu. De tijd verspringt. Je hoort de jonge Anna praten, maar je ziet haar zwijgend voor zich uit kijken. Hier is een ander voorbeeld. De scène maakt duidelijk hoezeer het geheugen kan misleiden. Bij het zien van een bepaald voorwerp komen er bij Anna's oudste dochter Robin eerst prettige herinneringen boven van een harmonieus familietafereel. Maar ze corrigeert haar geheugen als ze beseft dat de werkelijkheid anders was. Het voorwerp stond voor het moment dat het gezin voor het eerst werd geconfronteerd met het zwakke hart van haar zusje. Met de herinneringscènes zijn Willem en ik lang bezig geweest. Het zijn intensieve scènes, veel materiaal. Je moet op je gevoel vertrouwen. Monteren komt bij mij sowieso uit de buik. Ik lees

het script van een film ook maar één keer: ik laat me liever door de beelden verrassen.”

DAT RAUWE!

“Ik ben tevreden over Leef!. Als ik zo wat ingrepen terugzie op mijn beeldscherm, zou ik nu niks anders hebben gedaan. De lassen zitten op de juiste momenten. Maar ik weet, over een paar jaar jeuken m'n handen. Als een schrijver een foutje ontdekt in zijn boek, brengt hij gewoon een nieuwe editie uit. Bij een film kan dat niet. Maar dat maakt het ook wel weer leuk, want daardoor zie je je eigen ontwikkeling. Als ik mijn editing in Jezus is een Palestijn (1999) vergelijk met wat ik nu doe, zie ik dat ik steeds minder bang ben om risico's te nemen. Op de academie leerde je vooral regels. Het moet allemaal kloppen, shot – tegenshot, niet over de as. De laatste films schiet het aantal jump cuts omhoog. Lekker ongepolijst. Daarom is Lucia y el Sexo van Julio Medem ook zo mooi. In die film zitten prachtige sequenties. Dat rauwe! Aan elke las merk je dat ze voor de guts van de film zijn gegaan.”

ANALYTISCHE BLIK

“Ik monteer nu acht jaar en je zou zeggen dat dat iets doet met de manier waarop je naar films kijkt. Gelukkig kan ik me nog altijd laten meeslepen. Ik moet een film drie of vier keer zien voordat ik iets zinnigs over de montage kan zeggen. Ik ben dan ook onder de indruk als ik zie dat Fons Merkies, die de muziek voor Leef! heeft geschreven, al na de eerste keer kijken intelligente opmerkingen maakt. Hij heeft een analytische blik en voelt meteen waar gedachtelijnen van personages zitten die hij met muziek wil onderschrijven. Muziek stuurt niet alleen de emoties, maar ondersteunt ook de verhaalstructuur. Muziek verandert de kijkervaring. Zelfs voor mij; al had ik ruim drie maanden aan Leef! gewerkt, toen ik de film met de definitieve score keek, was 't alsof ik de film weer voor de eerste keer zag. Een nieuwe ervaring. Een heel fijn moment.”

Femke Sleegers

